

Rapport: Boligsosialt arbeid og bærekraft i plan

Tar kommunene tilstrekkelige boligsosiale hensyn i samfunnsdelen i kommuneplanen og legger kommunene FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen?

Gjennom nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024), FNs bærekraftsmål og andre relevante statlige satsinger og forslag til ny boligsosial lov skal kommunene ha oversikt over behovet for boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet, og ta hensyn til dette i kommunens planstrategi og kommuneplan.

Kommunenes politikk og planlegging skal legge til rette for en variert befolkningsstruktur og sikre tilstrekkelig, variert og sosial boligbygging. Det er en forventning om at kommunene planlegger aktivt for å motvirke og forebygge levekårsutfordringer og bidrar til utjevning av sosiale forskjeller. Kommunen skal i sin planlegging motvirke og forebygge opphopninger av levekårsforskjeller og iverksette tiltak i levekårsutsatte områder. (NFRKP 2019-2023, KMD).

Gjennomgang av kommuneplanenes samfunnsdel viser følgende:

Det få kommuner som i samfunnsdelen omtaler FNs bærekraftsmål. Det er liten grad tatt hensyn til eller laget oversikt over behovet for boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet i planstrategien.

I den grad bærekraftsmål nevnes er det i første rekke med henvisning til de overordnede målsettingene, men uten at målene er operasjonalisert/ konkretisert på kommunenivå. Bærekraftsmålene må som en kommune beskriver det «oversettes» til lokal kontekst og relevans.

Kommunestørrelse har betydning for i hvilken grad bærekraftsmål omtales og operasjonaliseres i forhold til boliger for vanskeligstilte.

Dette innebærer ikke at mindre kommuner er opptatt av bærekraft og boligsosialt arbeid. Tidligere utarbeidet kommunene boligsosiale handlingsplaner som fremover kanskje innarbeides i overordnede planer. Denne utviklingen er ønsket.

Boligsosialt arbeid vil være en integrert del av planstrategien og kommuneplanen fremfor å være en egen temaplan. De fleste kommuner på Agder har boligsosiale handlingsplaner i tillegg.

Det er også viktig å være klar over at i forhold til de vanskeligst stilte på boligmarkedet, er det et lovkrav at NAV sikrer midlertidig bolig.

Bolig er både et bærekraftsmål i seg selv, men også et virkemiddel for å nå bærekraftsmål. «Bor du godt, lever du godt». Nedenfor har vi forsøkt å sammenfatte kunnskapen om bærekraftsmål og boligsosialt arbeid i kommunenes planstrategi:

FNs bærekraftsmål er mest operasjonalisert i planene til Arendal og Kristiansand.

Froland kommune tar utgangspunkt i god helse og livskvalitet (FNs bærekraftsmål nr. 3), God utdanning (FNs bærekraftsmål nr. 4), Bærekraftige byer og lokalsamfunn (FNs bærekraftsmål nr. 11).

Lindesnes og Lyngdal tar også utgangspunkt i FNs bærekraftsmål i forhold til vanskeligstilte på boligmarkedet. Lindenes omtaler også FNs barnekonvensjon.

Flekkefjord har et konkret boligsosialt perspektiv med etablering av nok tilrettelagte boliger, dvs regulere inntil 10 % av tomter i nye byggefelt til boligsosiale formål for å styrke den enkeltes evne til å mestre eget liv.

I andre kommuners samfunnsdel er det gitt boligsosiale målsettinger men uten å konkretisere hva dette betyr og i liten grad ta utgangspunkt i bærekraftsmålene. Som eksempler på dette kan vi vise til kommunene Birkenes, Farsund, Kvinesdal, Lillesand og Risør. Risør har for eksempel formuleringen: «Skape gode og tilgjengelige nærmiljøer med en inkluderende boligpolitikk».

Tvedestrand fremhever mestring av eierskap, boforhold og utvikling av gode systemer for vanskeligstilte på boligmarkedet, spesielt vanskeligstilte barnefamilier.

I Vennesla er tema tverrsektorielt samarbeid bla for utvikling av livsløpsboliger.

I samfunnsdelen til Bygland og Bykle, Sirdal, Valle, Åseral og Hægebostad er det vanskelig å finne spor av bærekraftsmål og boligsosiale hensyn. Hægebostad skal i tillegg nevnes med sitt fokus på likestilling.

Bakgrunn for kartleggingen

Regionalt velferdsråd Agder og Vestfold og Telemark, med underliggende arbeidsgrupper, organiseres det kommunerettede arbeidet knyttet til boligsosiale hensyn i planarbeidet regionalt og skal bidra til at den offentlige boligsosiale innsatsen skal være helhetlig og effektiv. Statsforvalteren i Agder har internt organisert eget planforum.

Husbanken Sør, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Statsforvalteren i Agder inviterte høsten 2020 ansatte og ledere til digital boligsosial konferanse.

Ett av Webinarene hadde tre innlegg om boligsosiale hensyn i plan. 1) FNs bærekraftsmål og boligsosiale hensyn i plan, 2) Boligsosialt arbeid i Arendal, 3) «Forundersøkelse: «Status i boligsosialt arbeid fra NAV Agder».

(Andre tema var strategien, utsatte barnefamilier og rus og psykisk helse).

Statsforvalterne har et ansvar for å koordinere statlige initiativ og oppgaver innenfor det boligsosiale området. NAV får en tydeligere rolle i forhold til boliger for vanskeligstilte også i plansammenheng.

I forberedelse til Webinarene spurte vi NAV kontorene om deres erfaringer om boligsosialt hensyn og FNs bærekraftsmål ivaretas i planlegging for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Et flertall av NAV kontorene som besvarte undersøkelsen er usikre på om FNs bærekraftsmål omtales i forhold til fattigdom, god helse, likestilling og bærekraft i byer og samfunn (6 /12). Svarene omhandler FNs bærekraftsmål 1,3,10,11.

8/14 svarer at det ikke i samfunnsdelen er målsetninger for å ivareta gode bomiljø for vanskeligstilte. (Bostedsløse, i fare for å miste boligen, bor i uegnet bomiljø.) Disse svarene omfatter bærekraftsmålene 8,10,11. Det er i liten grad beskrevet i i samfunnsdelen hvordan man skal sikre tilstrekkelige tverrfaglige tjenester for vanskeligstilte i forhold til bolig.

Etter kunnskapsinnhenting fra NAV har Statsforvalteren gjennomgått kommuneplanene samfunnsdel for å se i hvilken grad kommunene ivaretar boligsosiale hensyn utgangspunkt i FNs bærekraftsmål.

Referanse til kommunens samfunnsdel er gjengitt i vedlegg.